

A. A. KARIMOV,
F. R. ISLOMOV,
A. Z. AVLOKULOV

XALQARO AUDIT

Type

of

UO'K :657.6(075)

KBK 65.053я7

к-26

Karimov A., Islomov F., Avlokulov A. Xalqaro audit. Darslik. 400 bet.

ISBN :978-9910-755-11-8

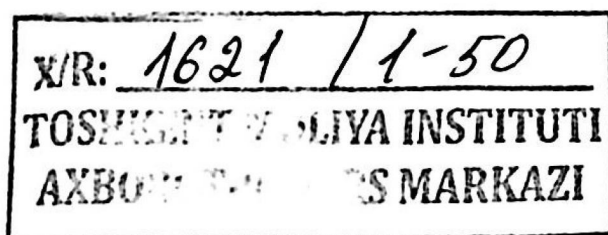
Ushbu darslik 70410102 - «Audit (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)» mutaxassisligi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, unda jahon mamlakatlarida auditorlik faoliyati rivojlanishining zamonaviy tendentsiyalari, audit modellarining o'xshash va farqli jihatlarim, auditorlik faoliyatining normativ-huquqiy tartibga solish tizimi va boshqa masalalar yoritilgan.

UO'K :657.6(075)

KBK : 65.053я7

Taqrizchilar: Iqtisodiyot fanlari doktori, professor I.Qo'ziyev
Iqtisodiyot fanlari doktori, professor N.Xajimuratov

ISBN :978-9910-755-11-8

© Karimov A.,
Islomov F.,
Avlokulov A.,
© «NIHOL PRINT» OK, 2023

Kirish

O'zbekiston Respublikasida bugunga kelib audit mustaqil tadbirkorlik faoliyati sifatida iqtisodiyotimizda o'z o'rniga ega bo'ldi. Bundan tashqari audit fani iqtisodiy yo'nalishlarda o'qitiladigan fanlarning muhim bir qismi sifatida tan olinmoqda. Mamlakatimizda auditorlik faoliyatini rivojlantirishda buxgalteriya hisobi va audit bo'yicha xalqaro standartlarni keng joriy etish ishlari olib borilmoqda. Buxgalteriya hisobi va auditorlik faoliyatida xalqaro standartlarni keng joriy etish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 19 sentyabrdagi PQ-3946-son "O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi, 2020 yil 24 fevraldagi PQ-4611-son "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi hamda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022 yil 11 apreldagi 171-son «O'zbekiston Respublikasi hududida qo'llash uchun auditning xalqaro standartlarini tan olish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida»gi Qarorlari qabul qilindi. Mazkur Qarorlarda belgilangan vazifalarning o'z vaqtida va sifatli amalga oshirilishi auditorlik faoliyatida xalqaro standartlarni keng qo'llash va audit xizmatlari bozorini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Jahon mamlakatlarida auditorlik faoliyatining hozirgi rivojlanish tendentsiyalari hamda auditning xalqaro standartlarining qo'llanilishi darajasini o'rganish iqtisodiy sohada etuk malakali mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Shu boisdan mazkur darslikda yuqorida sanab o'tilgan jihatlarga e'tibor qaratilgan.

Ushbu darslik 70410102 - «Audit (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)» magistratura mutaxassisligi talabalariga mo'ljallangan. Darslikda Jahon mamlakatlarida auditorlik faoliyati rivojlanishining zamonaviy tendentsiyalari, audit modellarining o'xshash va farqli jihatlari, auditorlik faoliyatining normativ-huquqiy tartibga solish tizimi va boshqa masalalar ko'rib o'tilgan.

MUNDARIJA

Kirish	3
I bob. «Xalqaro audit» fanining predmeti, ob’ekti va metodi	4
1.1. «Xalqaro audit» fanining predmeti va ob’ektlari	4
1.2. «Xalqaro audit» fanining metodi	5
1.3. Auditning vujudga kelishi	5
1.4. Auditning turlari va shakllari	13
Takrorlash uchun savollar	19
Mavzu bo’yicha testlar	19
II bob. Xalqaro audit va uning modellari	28
2.1. Xorijda auditorlik faoliyatining hozirgi holati	28
2.2. Xalqaro audit va uning modellari	29
2.3. Auditorlik faoliyatida Sarbeyns-Oksli qonunining ahamiyati	32
Takrorlash uchun savollar	37
Mavzu bo’yicha testlar	38
III bob. Xalqaro auditorlik tashkilotlari va kompaniyalari, ularning rivojlanish tarixi	44
3.1. Xalqaro auditorlik tashkilotlari va ularning faoliyat yo’nalishlari .	44
3.2. Mustaqil auditorlarning xalqaro tashkilotlari	47
3.3. Xalqaro auditorlik kompaniyalari va ularning faoliyat yo’nalishlari	49
3.4. Ichki auditorlarning professional tashkilotlari	53
Takrorlash uchun savollar	55
Mavzu bo’yicha testlar	56
IV bob. AQSH va Yevropa davlatlarida audit tizimi	62
4.1. AQShda auditorlik faoliyati	62
4.2. Germaniyada auditorlik faoliyati	65
4.3. Buyuk Britaniyada auditorlik faoliyati	68
4.4. Frantsiyada auditorlik faoliyati	70

4.5.	Italiyada auditorlik faoliyati	73
4.6.	Ispaniyada auditorlik faoliyati	75
	Takrorlash uchun savollar	78
	Mavzu bo'yicha testlar	78
V bob.	Osiyo davlatlarida auditorlik faoliyati	84
5.1.	Yaponiyada auditorlik faoliyati	84
5.2.	Xitoyda auditorlik faoliyati	90
5.3.	Koreya Respublikasida auditorlik faoliyati	93
	Takrorlash uchun savollar	94
	Mavzu bo'yicha testlar	95
VI bob.	MDH davlatlarida audit tizimi	101
6.1.	Rossiya Federatsiyasida auditorlik faoliyati	101
6.2.	Ukrainada auditorlik faoliyati	104
6.3.	Belarus Respublikasida auditorlik faoliyati	105
6.4.	Ozarbayjonda auditorlik faoliyati	109
6.5.	Qozog'iston Respublikasida auditorlik faoliyati	115
	Takrorlash uchun savollar	117
	Mavzu bo'yicha testlar	117
VII bob.	Xalqaro auditorlik standartlari	128
7.1.	Xalqaro auditorlik standartlarning mohiyati	128
7.2.	Xalqaro audit standartlari tarkibi	131
7.3.	Auditorlik tashkilotlarining ichki standartlariga qo'yiladigan talablar.	134
	Takrorlash uchun savollar	137
	Mavzu bo'yicha testlar	138
VIII bob.	Auditning Axloq kodeksi	152
8.1.	Auditning axloq kodeksi va uning maqsadi	152
8.2.	Mustaqillik, vijdonlilik va maxfiylik. Umuminsoniy ahloq qoidalari va ma'naviy me'yorlarga rioya qilish. Auditorning xolisligi va kasbiy vakolatligi	159

8.3.	Soliq munosabatlari va professional xizmat uchun haq to'lash . . .	161
	Takrorlash uchun savollar	161
	Mavzu bo'yicha testlar	162
IX bob.	Auditning umumiy standartlari	169
9.1.	Moliyaviy hisobotni tekshirishning maqsadi	169
9.2.	Auditorning mijoz oldidagi xat-majburiyati	180
9.3.	Auditning ishchi hujjatlarini tuzish	191
9.4.	Auditorlik tekshiruvda firibgarlikni aniqlash bo'yicha auditorning majburiyatlari	198
9.5.	Auditor ishi sifatini tekshirish	203
9.6.	Moliyaviy hisobotning auditida qonunlar va me'yoriy hujjatlarni ko'rib chiqish	209
	Takrorlash uchun savollar	219
	Mavzu bo'yicha testlar	219
X bob.	Auditning ishchi standartlari	227
10.1.	Auditorlik dalillar va ularni olish usullari	227
10.2.	Auditorlik tekshiruvlarida tahliliy amallardan foydalanish	230
10.3.	Auditorlik tanlash	233
10.4.	Auditorlik tekshiruvini rejalashtirish	239
10.5.	Auditda muhimlik va risk darajalarini aniqlash	245
10.6.	Ichki nazorat tizimini baholash	250
10.7.	Boshqa auditor va ichki audit ishidan foydalanish	256
	Takrorlash uchun savollar	267
	Mavzu bo'yicha testlar	268
XI bob.	Auditning hisobot va maxsus standartlari	281
11.1.	Hisobot tuzilgan sanadan keyin sodir bo'lgan hodisalar.	281
11.2.	Yozma bayonotlar	284
11.3.	Maxsus o'tkaziladigan auditga oid kelishuvlar bo'yicha auditorlik hisoboti	288
11.4.	Moliyaviy hisobotni sharhlash bo'yicha kelishuvlar	294

11.5.	Moliyaviy ma'lumot yuzasidan kelishilgan muolajalarni bajarish bo'yicha kelishuvlar	296
11.6.	Moliyaviy hisobotni kompilyatsiyalash bo'yicha kelishuvlar	298
	Takrorlash uchun savollar	300
	Mavzu bo'yicha testlar	300
XII bob.	Auditorlik xulosasi va hisobotini tuzish	308
12.1.	Faoliyat uzluksizligiga baho berish	308
12.2.	Audit jarayonini yakunlash va yakuniy sharhni tayyorlash.....	314
12.3.	Auditor xulosasi va uning turlari	318
	Takrorlash uchun savollar	323
	Mavzu bo'yicha testlar	323
XIII bob.	O'zbekiston Respublikasi audit tizimini xalqaro miqyosda integratsiyalash masalalari	339
13.1.	O'zbekistonda auditorlik faoliyatini rivojlantirish istiqbollari	339
13.2.	O'zbekiston auditorlik tashkilotlarida sifat nazoratini takomillashtirish.....	342
	Takrorlash uchun savollar	343
	Mavzu bo'yicha testlar	344
	Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati	351
	Ilova	352